

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ОСОБИ: ДОСВІД РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

Верба О. Б.

ВСТУП

Процес цифровізації примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів у Республіці Польща перебуває на етапі глибокої системної трансформації, яка кардинально змінює парадигму здійснення виконавчого провадження. Ключове місце у цьому процесі посідають електронні повідомлення (e-doręczenia) та електронні виконавчі справи, що є технічною інновацією, а також – концептуальною відповіддю на виклики сьогодення. Протягом останнього десятиліття темпи технологічної модернізації механізму виконавчого провадження у Польщі набули безпрецедентного характеру: еволюція від традиційного паперового документообігу та безпосереднього встановлення майнового стану боржника під час виїздів виконавця на місце – до запровадження систем електронного обміну даними, які нині трансформувалися у комплексні цифрові інструменти, що забезпечують можливість реалізації значної частини виконавчих процедур у повністю електронному форматі.

Цифрова трансформація системи примусового виконання в Республіці Польща набула системного характеру, поступово охоплюючи всі аспекти діяльності судових виконавців і змінюючи усталений порядок вчинення виконавчих дій. Технологічні інновації – від електронного документообігу до аналітичних систем пошуку майна боржників – стали невід’ємним елементом забезпечення ефективності, прозорості та передбачуваності правозастосовної діяльності у сфері виконання судових рішень у Польщі.

Ключову роль у процесі цифровізації виконавчого провадження відіграють електронні повідомлення та електронні виконавчі справи, які не лише модернізують документообіг, а й створюють технологічне підґрунтя для посилення гарантій права особи на ефективний судовий захист. Запровадження цих інструментів забезпечує оперативність комунікації між суб’єктами виконавчого провадження, підвищує рівень правової визначеності, знижує ризики затягування виконання рішень і мінімізує людський фактор у процесі обміну інформацією.

Попри окремі законодавчі труднощі, концепція електронної виконавчої справи поступово реалізується у практиці польських судових виконавців, відкриваючи можливості для побудови інтегрованої електронної системи контролю, аналізу та збереження процесуальних даних. Це, відповідно, зміцнює довіру до влади, підвищує рівень підзвітності виконавців і створює додаткові гарантії для сторін виконавчого провадження – стягувача та боржника.

Цей досвід має вагоме значення для України, оскільки демонструє практичний приклад того, як технології можуть слугувати не метою, а засобом зміцнення правовладдя у державі.

1. Еволюція цифрових рішень у сфері виконавчого провадження Польщі

Л. Орзінський виокремлює такі основні етапи цифровізації виконавчого провадження у Польщі¹:

I. У 2011 р. органи примусового виконання отримали можливість надсилати запити в електронній формі до Центру персоналізації документів Міністерства внутрішніх справ, отримуючи протягом тижня інформацію з реєстру PESEL.

У той самий період переломним моментом стало запровадження електронного наказного провадження (Elektroniczne Postępowanie Urocinawcze – EPU), яке дало можливість стягувачам ініціювати виконавче провадження без необхідності особистої присутності в канцелярії судового виконавця.

II. У 2012 р. Заклад соціального страхування (Zakład Ubezpieczeń Społecznych – ZUS) запровадив Платформу електронних послуг (Platforma Usług Elektronicznych – PUE²), що дозволила судовим виконавцям електронним шляхом отримувати інформацію про працевлаштування боржників.

III. Запровадження системи «OGNIVO» Національною розрахунковою палатою (Krajowa Izba Rozliczeniowa). Система «OGNIVO» (повна назва польською – «System OGNIVO Krajowej Izby Rozliczeniowej S.A.») – це електронна платформа обміну інформацією між банками, державними установами та судовими виконавцями,

¹ Orziński Ł. Cyfryzacja postępowania egzekucyjnego – od e-doręczeń do elektronicznych akt egzekucyjnych. *Komornicy sądowi wobec wyzwań współczesności*. Księga jubileuszowa z okazji XX-lecia Samorządu Komorniczego w Apelacji Szczecińskiej. Redakcja naukowa: Kinga Flaga-Gieruszyńska, Tomasz Szybalski. Sopot: Currenda Sp. z o.o., 2025. 470 s. S. 419–424.

² Platforma Usług Elektronicznych (PUE) : [електронна платформа послуг ZUS] // ZUS (Zakład Ubezpieczeń Społecznych). URL : <https://www.zus.pl/o-zus/kontakt/platforma-uslug-elektronicznych-pue->.

розроблена та адміністрована Національною розрахунковою палатою Польщі³. У фаховій літературі цю систему трактують як операційно-інформаційний інструмент для електронної взаємодії між установами. Призначення системи OGNIVO: 1) електронний обмін даними між: банками; судовими виконавцями; державними органами (ZUS, податковими управліннями, муніципалітетами тощо); поштовими операторами; 2) автоматичне: виявлення банківських рахунків боржника; надсилання запитів і отримання відповідей про наявність рахунків; з 2016 р. – електронне накладення арешту на кошти на рахунках боржників; 3) забезпечення безпечного, стандартизованого та швидкого документообігу, який замінив традиційні паперові запити. Тобто, «OGNIVO» є ключовим елементом цифровізації виконавчого провадження у Польщі, який дозволив істотно скоротити час виконання запитів судових виконавців і підвищив ефективність примусового виконання судових рішень. Це нововведення усунуло ризик виведення коштів боржником до моменту отримання традиційного паперового повідомлення про арешт⁴.

IV. У 2016 р. запроваджено електронну комунікацію судових виконавців з органами влади через платформу ePUAP (Elektroniczna Platforma Usług Administracji Publicznej – електронна платформа послуг публічної адміністрації), що набуло особливого значення у зв'язку з процедурами накладення арешту на переплату податків у податкових управліннях. ePUAP – це національна польська телекомунікаційна платформа, призначена для уніфікованої електронної взаємодії громадян, підприємств та органів державної влади. Це офіційна електронна платформа Польщі, створена для надання громадянам, підприємцям і установам можливості здійснювати адміністративні процедури онлайн – подавати заяви, отримувати довідки, спілкуватися з органами влади та підписувати документи за допомогою «Profil Zaufany» (довіреного профілю)⁵. Основні характеристики та функції ePUAP: 1) забезпечує електронне надання адміністративних послуг – як у форматі «громадянин → адміністрація» (C2A), «бізнес → адміністрація» (B2A) та «адміністрація → адміністрація» (A2A); 2) дозволяє створити обліковий запис користувача та скористатися так званим «Довіреним профілем» («Profil Zaufany»), який дає право

³ System Ognivo : [електронна система обміну інформацією між банками та судовими / адміністративними виконавчими органами] // KIR (Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A.). URL : <https://www.kir.pl/nasza-oferta/banki/centrum-wymiany-informacji/ognivo>.

⁴ Łakoma K. *Elektronizacja polskiego sądowego postępowania egzekucyjnego*. Sopot: Currenda, 2018. 104 s.

⁵ ePUAP [Електронна платформа послуг публічної адміністрації]. Wikipedia, The Free Encyclopedia. URL : <https://en.wikipedia.org/wiki/EPUP>.

подавати документи онлайн та підтверджувати свою ідентичність електронним шляхом; 3) платформа дозволяє виконувати такі дії, як: подання заяв, отримання витягів, перевірка стану справ, здійснення різноманітних адміністративних процедур без відвідування установи. Платформу створено з метою підвищення доступності, зниження витрат і бюрократичного тягаря при контакті з державною владою.

V. У 2017 р. запроваджено портал електронних торгів (e-licytacje), який спочатку застосовувався для продажу рухомого майна, а з вересня 2021 р. був розширений і на електронні торги нерухомості⁶. E-Licytacje – це інтегрована електронна система, яка надає змогу проводити торги повністю в електронному форматі, що дає змогу підвищити прозорість, прискорити виконання та зменшити корупційні ризики. Судовий виконавець розміщує оголошення про майно, що має бути виставлене на торги, на порталі щонайменше за два тижні до початку. Потенційний учасник торгів створює обліковий запис у системі, зобов'язаний внести гарантійний внесок (вадiум). Тривалість торгів зазвичай встановлена на сім днів, а завершення має відбутися в робочий день до визначеного часу. Учасники бачать поточну ставку та можуть її підвищувати. Переможець отримує повідомлення про виграш, після чого сплачує узгоджену суму. У разі несплати втрачається гарантійний внесок⁷.

VI. Важливим етапом цифровізації стали також комплексні системи для обслуговування виконавчих проваджень, такі як «Komornik SQL» чи «Kancelaria Komornika», які пропонує «Currenda Sp. z o.o.».

«Komornik SQL» є спеціалізованою інформаційною системою, призначеною для підтримки діяльності судових виконавців у Польщі, це програмне забезпечення, розроблене компанією «Currenda Sp. z o.o.», для комплексної автоматизації роботи канцелярій судових виконавців⁸. Система охоплює такі функціональні модулі: ведення

⁶ Gołaczyński J. *Elektroniczne licytacje w sądowym postępowaniu egzekucyjnym*. Wyd. 2. Sopot: Wydawnictwo Currenda, 2024. 132 s.

Biuro Komunikacji i Promocji Ministerstwa Sprawiedliwości. *E-licytacje komornicze nieruchomości – z ery papierowej do cyfrowej*. URL : <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/e-licytacje-komornicze-nieruchomosci---z-ery-papierowej-do-cyfrowej>.

Orziński Ł. Cyfryzacja postępowania egzekucyjnego – od e-doręczeń do elektronicznych akt egzekucyjnych. *Komornicy sądowi wobec wyzwań współczesności*. Księga jubileuszowa z okazji XX-lecia Samorządu Komorniczego w Apelacji Szczecińskiej. Redakcja naukowa: Kinga Flaga-Gieruszyńska, Tomasz Szybalski. Sopot: Currenda Sp. z o.o., 2025. 470 s. S. 420.

⁷ Rojek-Socha P. *Komornicy zabezpieczyli ponad miliard złotych dzięki e-licytacjom*. Prawo.pl, 12 marca 2025. URL : <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/e-licytacje-statystyki-od-2020-do-2025-r-postulaty-komornikow,531922.html>.

⁸ Currenda. *Technologia, wiedza i usługi dla wymiaru sprawiedliwości*. URL : <https://www.currenda.pl/>.

електронного реєстру виконавчих проваджень та справ; інтерфейси для обміну з державною інформаційною інфраструктурою; підтримка процедур виконавчого провадження (наприклад, пошук активів боржника, створення виконавчих актів, супровід аукціонів); інтеграція з системами електронного обміну даними (наприклад, e-Doręczenia, ePUAP, OGNIVO) та модуль «Komornik Online» – веб-сервіс доступу для сторін провадження. Інтеграція зі «зовнішніми» державними реєстрами (наприклад, банки, CEPIK, KRS) дозволяє швидко отримувати інформацію про майно боржника – тобто, зменшується ризик упущення активів, що збільшує ефективність примусового виконання й задовольняє інтереси стягувача. Система також підтримує веб-доступ для стягувачів /їх представників через модуль «Komornik Online», що підвищує прозорість процесу, даючи сторонам можливість контролю за ходом провадження.

«Kancelaria Komornika» – це спеціалізоване програмне рішення, розроблене компанією «Currenda Sp. z o.o.», призначене для комплексної автоматизації роботи канцелярій судових виконавців, яка має на меті інтегрувати всі провадження, сприяти веденню реєстрів справ, управлінню документацією, інтеграції з державними реєстрами та оптимізації внутрішніх процесів канцелярії. «Kancelaria Komornika» надає такі ключові функції: автоматизоване створення, реєстрація та супровід справ виконавчого провадження; інтеграція з іншими системами й реєстрами (наприклад, державними базами даних, системою електронного документообігу) для збирання інформації про боржників та їх активи; можливість електронної взаємодії з учасниками провадження (стягувачами, боржниками, їх представниками) через веб-інтерфейс або модулі online-доступу; підтримка правових процедур, таких як постанови про завершення провадження, обробка витрат і коштів, звітність⁹.

Ці системи, інтегруючись зі зовнішніми базами даних, дали змогу здійснити оцифрування документообігу, автоматизацію повторюваних дій та електронне ведення реєстрів (реперторіїв). Навіть традиційне відправлення кореспонденції набуло цифрового виміру завдяки Електронній книзі відправлень (Elektroniczna Książka Nadawcza), інтегрованої із сервісом e-nadawca Польської пошти, який охоплює як відправлення, так і отримання електронних підтверджень вручення (EPO – Elektroniczne Potwierdzenie Odbioru), які мають юридичну силу доказу доставки документів адресатові. Завдяки інтеграції з e-nadawca виконавець може формувати, реєструвати та надсилати офіційну

⁹ Currenda. *Kancelaria Komornika – oprogramowanie dla kancelarii*. URL : <https://www.currenda.pl/produkty-i-uslugi/kancelarie-komornicze/oprogramowanie-glowne/kancelaria-komornika/>.

кореспонденцію без необхідності фізичного відвідування поштового відділення. Використання електронної книги відправлень значно скорочує час обробки документів, підвищує ефективність роботи канцелярій, мінімізує ризики втрати поштових відправлень і, водночас, забезпечує трасованість кожного повідомлення завдяки автоматичному фіксуванню дати, часу та статусу вручення.

VII. Наступним етапом цифровізації стало налагодження електронної комунікації з податковими органами через систему e-Urząd Skarbowy (е-Податковим офісом), запроваджену у грудні 2022 р.¹⁰ Сервіс e-Urząd Skarbowy – це цифрова платформа податкової адміністрації, що дозволяє платникам податків (фізичним і юридичним особам) виконувати низку адміністративних та податкових процедур онлайн: подати декларацію, отримати довідки, вести електронну кореспонденцію тощо¹¹. Вона дозволяє не лише надсилати запити, але й здійснювати електронне накладення арешту на грошові вимоги, з автоматичною передачею інформації через Національну податкову адміністрацію.

Подібні рішення планується впровадити і для комунікації зі Закладом соціального страхування (ZUS), що має прискорити виконання арештів соціальних виплат і автоматизувати обмін даними про зайнятість боржників.

VIII. З 01.09.2023 р. запроваджено положення про публічну послугу зареєстрованого електронного вручення документів (Розпорядження Міністра юстиції від 18.12.2018 р. щодо визначення детальних правил ведення діловодства, бухгалтерського обліку та обліку фінансових операцій у канцеляріях судових виконавців (зі змінами)¹², Закон Республіки Польща від 18.11.2020 р. «Про електронні вручення»¹³. Наведені законодавчі акти запровадити технологію е-вручення (e-doręczenia) вже в липні 2024 р.

¹⁰ Orziński Ł. Cyfryzacja postępowania egzekucyjnego – od e-doręczeń do elektronicznych akt egzekucyjnych. *Komornicy sądowi wobec wyzwań współczesności*. Księga jubileuszowa z okazji XX-lecia Samorządu Komorniczego w Apelacji Szczecińskiej. Redakcja naukowa: Kinga Flaga-Gieruszyńska, Tomasz Szybalski. Sopot: Curranda Sp. z o.o., 2025. 470 s. S. 421.

¹¹ Polska. Ministerstwo Finansów. *e-Urząd Skarbowy*. URL : <https://www.podatki.gov.pl/e-urzad-skarbowy/>.

¹² Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 2018 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad prowadzenia biurowości, rachunkowości i ewidencji operacji finansowych kancelarii komorniczych. Dz. U. 2018 r. poz. 2517 (tekst jednolity: Dz. U. 2024 r. poz. 1256). URL : <https://dziennikustaw.gov.pl/D2024000125601.pdf>.

¹³ Ustawa z dnia 18 listopada 2020 r. o doręczeniach elektronicznych (tekst jedn.: Dz.U. z 2024 r., poz. 1045). URL : https://serwisoz.pl/dzialalnosc-lecznicza/ustawa-z-dnia-18-listopada-2020-r-o-doreczeniach-elektronicznych-tekst-jedn.-dz.u.-z-2024-r-poz.-1045-8128.html?utm_source=chatgpt.com.

Для сторін провадження це означає полегшення доступності інформації про перебіг проваджень, оскільки вручення документів більше не пов'язане з конкретною адресою проживання сторони. Це дозволяє брати участь у виконавчому провадженні навіть у разі тимчасової відсутності за місцем проживання (адже копії документів потрапляють до електронної скриньки для е-вручення і можуть бути переглянуті в будь-який час і місці)¹⁴.

Оператор системи – Польська пошта (Poczta Polska S.A.) – здійснює друк документів, відправлених органом, і доставляє їх адресатові у традиційний спосіб. Повна автоматизація процесів відправлення кореспонденції у канцеляріях судових виконавців принесла переваги не лише сторонам і учасникам проваджень, але й самим судовим виконавцям. Запровадження Публічної гібридної послуги (Publiczna Usługa Hybrydowa) суттєво зменшило навантаження, пов'язане з канцелярсько-офісними операціями, що в сучасних економічних умовах сприяє раціональнішому розподілу завдань, які виконуються судовим виконавцем і командою канцелярії. Запроваджені рішення також позитивно впливають на процесуальну економію у виконавчому провадженні.

У межах Національної системи е-вручень (Krajowy System e-Doręczeń) судові виконавці були віднесені до групи публічних суб'єктів, що означає, що передавання кореспонденції між цими суб'єктами через систему е-вручень відбувається безоплатно в електронній формі. Нова система фактично витіснила застарілу систему EPUAP, яка вже не відповідає сучасним реаліям.

Станом на зараз судовим виконавцям дозволено надсилати кореспонденцію через систему, при цьому підкреслюється односторонній характер цього зв'язку: але електронні документи не можуть бути адресовані судовим виконавцям.

М. Вілбрандт-Готовіч, аналізуючи практичні питання використання електронних засобів комунікації для вручення документів, що регламентовано згаданим вище Законом від 18.11.2020 р. «Про електронне вручення документів», зазначає, що раніше чинні правові норми, що дозволяли застосування електронних засобів у комунікації між суб'єктами публічного та приватного сектору, були фрагментарними й розпорошеними у різних законах і процедурах. Це створювало проблеми узгодженості. Відтак виникла ідея ухвалення комплексного

¹⁴ Orziński Ł. Cyfryzacja postępowania egzekucyjnego – od e-doręczeń do elektronicznych akt egzekucyjnych. *Komornicy sądowi wobec wyzwań współczesności*. Księga jubileuszowa z okazji XX-lecia Samorządu Komorniczego w Apelacji Szczecińskiej. Redakcja naukowa: Kinga Flaga-Gieruszyńska, Tomasz Szybalski. Sopot: Currenda Sp. z o.o., 2025. 470 s. S. 422.

закону, який би встановив електронну комунікацію як стандарт у відносинах із публічними органами, водночас, запобігаючи цифровій ізоляції громадян. Мета реформи полягала в інтеграції телекомунікаційних технологій у внутрішні та зовнішні відносини органів влади, сприяючи розвитку електронного урядування (e-administracji), а в ширшому значенні – інформатизації діяльності публічних інституцій, включно з правосуддям. Установлено новий стандарт – публічну послугу зареєстрованого електронного вручення, яка функціонує за правилами кваліфікованих послуг у розумінні Регламенту ЄС № 910/2014 (eIDAS). Її доповнює публічна гібридна послуга, що дає змогу надсилати електронну кореспонденцію навіть особам, які не користуються цифровими сервісами, забезпечуючи при цьому доставлення їм паперової версії листа після його автоматичного перетворення оператором¹⁵.

Відповідно до ст. 158 «Телекомунікаційна система для ведення та зберігання документації» Закону Республіки Польща «Про судових виконавців» від 22.03.2018 р.¹⁶ обов'язок створення телекомунікаційної системи виконавчого провадження, її адміністрування та забезпечення доступу до неї судовим виконавцям покладається на Міністра юстиції Польщі. У зазначеній системі, що обслуговує виконавчі та забезпечувальні провадження, має вестися і зберігатися документація, про яку йдеться у ч. 1 ст. 155 та ст. 156 цього Закону. Крім того, у системі мають бути створені облікові записи, за допомогою яких можна буде подавати документи. Міністр юстиції є адміністратором телекомунікаційної системи.

Як зазначає Т. Скоциляс, за первісними припущеннями Міністерства юстиції Польщі граничною датою запровадження Телекомунікаційної системи для ведення та зберігання документації виконавчого провадження мала бути 01.01.2020 р., однак і досі не існує системи, яка б відповідала всім законодавчим вимогам, а, тим більше, – забезпечувала би стягувачам доступ до виконавчих справ за її допомогою. На даний момент вважається, що судові виконавці не зобов'язані вести справи в телекомунікаційній системі. Звичайно, на ринку з'явилися комерційні системи телекомунікаційної підтримки для ведення та зберігання документації виконавчих проваджень. Водночас, варто зазначити, що ці

¹⁵ Wilbrandt-Gotowicz M. *Doręczenia elektroniczne w praktyce*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska, 2024. 136 s. LEX/el.

¹⁶ Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (Dz. U. 2018 poz. 771). URL : <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20180000771/T/D20180771L.pdf>.

системи не підтримуються Міністерством юстиції, і не всі судові виконавці користуються такими рішеннями»¹⁷.

У жовтні 2025 р. Національна Рада судових виконавців Польщі (Krajowa Rada Komornicza) та Міністерство юстиції Польщі (Ministerstwo Sprawiedliwości) розпочали роботи над ключовим елементом програми цифрової трансформації, який змінить спосіб ведення виконавчих проваджень у Польщі, підписавши лист про наміри співпраці у сфері створення електронних виконавчих справ. Основною ідеєю розпочатих робіт є інтеграція цифрових елементів системи, що запроваджуються вже роками, і повний перехід від традиційної паперової документації до електронного ведення справ виконавчого провадження. Це дозволить здійснити фундаментальну зміну в способі функціонування канцелярій судових виконавців у Польщі. Майбутні розробки забезпечать не лише вдосконалення внутрішніх процесів. Але, передусім, – швидший і ефективніший доступ для сторін провадження. Завершення упровадження повноцінної цифрової системи ведення виконавчих проваджень має стати базою для подальшого розвитку її наступних елементів і дозволити змінити чинні нормативи відповідно до вимог ХХІ століття. У 2026 р. заплановано розпочато створення системи виконавчих справ, що означає перехід від проєктно-аналітичної фази до етапу запровадження. Саме у 2026 р. процес цифровізації виконавчих проваджень, що здійснюється роками під егідою Національної Ради судових виконавців Польщі, буде доповнений ключовим елементом, формуючи нову модель роботи канцелярій судових виконавців. Цифровізація виконавчого провадження – це стратегічний проєкт для всієї системи правосуддя. Його реалізація принесе відчутні переваги: підвищення ефективності процесів виконавчого провадження завдяки ліквідації паперової документації та автоматизації рутинних дій; скорочення часу провадження через вдосконалення комунікації між учасниками процесу; покращення якості обслуговування сторін провадження завдяки легшому доступу до інформації про справу; зменшення операційних витрат, пов'язаних із обслуговуванням паперової документації; відповідність європейським стандартам; безпека зберігання та доступу до даних¹⁸.

¹⁷ Skoczylas T. *Komentarz do ustawy o komornikach sądowych* [Fragment], [W:] Falkowski B., Grajewski A., Prasalek J., Rączkowski M., Simbierowicz M., Świtkowski M. *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*. Wyd. IV. Opublikowano: LEX/el. 2025. (Stan prawny: 1 marca 2025 r.).

¹⁸ Krajowa Rada Komornicza. *Rozpoczynamy prace nad kluczowym elementem programu transformacji cyfrowej, który zmieni sposób prowadzenia postępowań egzekucyjnych w Polsce*. *LinkedIn*. URL : <https://www.linkedin.com/feed/update/urn:li:activity:7385938962906763264/>.

Отже, цифровізація виконавчого провадження у Польщі є не лише відповіддю на технологічні виклики сьогодення, а й можливістю істотно підвищити ефективність роботи судових виконавців та покращити якість обслуговування громадян.

Запровадження системи е-вручень документів (e-doręczenia) та плани запровадження електронних виконавчих документів визначають стратегічний напрям подальших змін, спрямованих на підвищення ефективності, прозорості та довіри до системи примусового виконання рішень.

Водночас цей процес у Республіці Польща супроводжується такими викликами: інтеграція цифрових систем, захист і безпека персональних даних, підвищення рівня цифрової грамотності користувачів нових технологічних рішень. Повна діджиталізація сфери примусового виконання потребує подальших інвестицій, а також координації зусиль законодавця, виконавчої влади та технічних операторів.

Автоматизація процесів, цифровізація та запровадження інтелектуальних систем у сфері примусового виконання судових рішень є неминучими. Вони сприяють підвищенню ефективності, прозорості й оперативності виконавчих дій. Однак технологічний прогрес не звільняє людину від відповідальності – навпаки, він актуалізує питання правової, етичної та професійної відповідальності виконавця. Штучний інтелект може підтримувати діяльність судового виконавця, але не здатен його замінити. Майбутнє професії виконавця не у протиставленні технологіям, а у свідомій інтеграції інновацій для посилення якості правосуддя, підвищення ефективності виконання рішень і забезпечення прав людини.

2. Штучний інтелект і захист персональних даних у цифровізованому виконавчому провадженні Польщі

Виконавче провадження є завершальною стадією судового процесу, яка перетворює декларативні судові рішення на реальний юридичний факт, оскільки без дієвого механізму примусового виконання, встановлені судом права залишаються лише порожніми обіцянками. Цінним є вивчення тенденцій комплексного запровадження цифрових інструментів у виконавчий процес Республіки Польща та її прагнення до системної трансформації виконавчого провадження через запровадження чотирьох взаємопов'язаних технологічних векторів, спрямованих на подолання його повільності, ресурсоемності та дороговизни:

діджиталізація, що передбачає переведення паперових судових та виконавчих справ у цифровий формат, забезпечуючи миттєвий доступ (real-time access) до актуальної інформації про справу, а також мінімі-

зуючи затримки, спричинені фізичним пошуком документації та обміном. До того ж, електронний обмін даними та оновлення статусу справи скорочують час і вартість, пов'язані з традиційною кореспонденцією;

автоматизація – передбачає делегування рутинних операцій (введення даних, генерація стандартної кореспонденції, нагадування про платежі) технологіям, звільняючи судових виконавців та їхніх помічників для зосередження на складних, дискреційних завданнях, що вимагають експертизи. Це не лише підвищує швидкість розгляду справ, але й знижує ризик людської помилки (human error), що є критичним для законності виконавчих дій;

стандартизація – уніфікація протоколів введення та організації інформації та використання єдиних шаблонів, що є необхідною передумовою для забезпечення когерентності, прозорості та аналітичної потужності системи. Структуровані та однорідні дані дозволяють судовим системам проводити ефективний аналіз big data, виявляти «вузькі місця» (bottlenecks) та прогнозувати ефективність виконавчих заходів, а також сприяти інтероперабельності (Interoperacyjność) між різними суб'єктами, що має вирішальне значення у транскордонних справах;

створення централізованих баз даних є ключовим, оскільки ці системи консолідують інформацію про справи, а також, за умови належного правового регулювання, дозволяють виконавцям отримувати швидкий доступ до інформації про власність боржника (нерухомість, банківські рахунки, транспортні засоби). Це забезпечує прийняття рішень на основі даних (Data-Driven Decision Making) та допомагає виконавцям оптимізувати процеси стягнення.

Для Польщі комплексна цифровізація виконавчого провадження є стратегічним інструментом підвищення ефективності захисту прав особи, забезпечуючи скорочення часових рамок стягнення, мінімізацію ризиків помилок, та підвищення прозорості процесу, що є необхідною умовою для довіри до інститутів правосуддя.

М. Пендзішак констатує, що багато канцелярій судових виконавців Польщі і досі обтяжені застарілими, спеціалізованими для виконання конкретних завдань програмними системами, які несумісні з сучасними вимогами щодо інтеграції, хмарних обчислень і управління обсягами даних. Керування локальними серверами не лише потребує значних ресурсів, але й ускладнює масштабованість, ефективність і безпечну співпрацю¹⁹.

¹⁹ Pędziszczak M. Przyszłość zawodu komornika w dobie sztucznej inteligencji. *Komornicy sądowi wobec wyzwań współczesności*. Księga jubileuszowa z okazji XX-lecia Samorządu Komorniczego w Apelacji Szczecińskiej. Redakcja naukowa: Kinga Flaga-Gieruszyńska, Tomasz Szybalski. Sopot: Currenda Sp. z o.o., 2025, 470 s. S. 447–456. S. 451.

Аналізуючи можливості та ризики використання Generative AI у контексті даних із виконавчого провадження, С.Щепанський, Президент правління Currenda Sp. z o.o., зазначає, що Розвиток технологій штучного інтелекту, зокрема генеративних інструментів (Generative AI), відкриває нові можливості у сфері обробки даних, пов'язаних із судовим та виконавчим провадженням. Застосування таких технологій може принести значну користь, але, водночас, несе суттєві ризики, особливо у сферах приватності, захисту персональних даних і достовірності юридичного аналізу²⁰. Штучний інтелект (AI – Artificial Intelligence) – це галузь інформатики, що займається створенням комп'ютерних систем, здатних виконувати завдання, які традиційно вимагали людської інтелектуальної діяльності. AI базується на алгоритмах, що дозволяють машинам навчатися, аналізувати дані, розуміти контекст і приймати рішення.

С Щепанський наводить таку класифікацію AI за рівнем розвитку та можливостей: 1) AI з вузькою сферою застосування (ANI – Artificial Narrow Intelligence) – це найбільш розповсюджений тип AI сьогодні, виконує конкретні завдання (наприклад, розпізнавання зображень, аналіз тексту, рекомендації продуктів) (приклади: Siri, Google Assistant, ChatGPT, системи розпізнавання мови; 2) AI загального призначення (AGI – Artificial General Intelligence) – теоретична модель AI, що має когнітивні здібності на рівні людини, здатна навчатися новим завданням, адаптуватися до змін, мислити абстрактно, на сьогодні повнофункціональні системи AGI не існують; 3) Суперінтелект (ASI – Artificial Super Intelligence) – гіпотетична форма AI, яка перевершує людські когнітивні здібності у всіх сферах, така система мала б здатність до саморозвитку й інновацій²¹. Generative AI – це специфічна категорія штучного інтелекту, здатна створювати новий контент (наприклад, текст, зображення, музику, вихідний код). Вона спирається на моделі машинного навчання із великих обсягів даних та генерує оригінальні відповіді на основі виявлених закономірностей. Використовує моделі глибокого навчання (deep learning), базується на архітектурі нейронних мереж і може аналізувати контекст, а потім на його основі генерувати тексти, зображення, відео, музику та інший контент.

²⁰ Szczepański S. Analiza szans i zagrożeń wykorzystania Generative AI w kontekście danych z egzekucji sądowej. *Komornicy sądowi wobec wyzwań współczesności. Księga jubileuszowa z okazji XX-lecia Samorządu Komorniczego w Apelacji Szczecińskiej*. Redakcja naukowa: Kinga Flaga-Gieruszyńska, Tomasz Szybalski. Sopot: Currenda Sp. z o.o., 2025. 470 s. S. 457–470.

²¹ Там само. S. 457–458.

Доступ до персональних даних та їх обробка як судовим виконавцем, так і працівниками канцелярії є невід’ємним аспектом діяльності кожної канцелярії судового виконавця. Захист цих даних ґрунтується здебільшого на положеннях Регламенту (ЄС) 2016/679 від 27.04.2016 р. «Про захист фізичних осіб у зв’язку з обробкою персональних даних та про вільний рух таких даних»²². З 25.05.2018 р. діє польська редакція закону про захист персональних даних з метою приведення національних норм у відповідність до стандартів ЄС. Судовий виконавець отримує персональні дані з різних джерел відповідно до чинного законодавства: заяв про відкриття виконавчого провадження, поданих стягувачами, що містять основну інформацію про боржника та його майно; судових рішень із виконавчим написом, які становлять правову підставу для початку виконання; державних реєстрів та баз даних (Національний судовий реєстр (KRS); Центральний реєстр і інформація про господарську діяльність (CEIDG); земельні книги (księgi wieczyste); реєстр PESEL; кадастр земель і будівель; банків та фінансових установ – для встановлення банківських рахунків боржника; роботодавців і Управління соціального страхування (ZUS) – для з’ясування джерел доходів боржника; інших державних установ, наприклад, податкових органів або відділів реєстрації транспортних засобів – для встановлення рухомого і нерухомого майна боржника). Судовий виконавець обробляє персональні дані у зв’язку зі здійсненням виконавчих дій, що означає, що відповідно до ст. 4 п. 7 Регламенту ЄС 2016/679 (RODO) він виконує функцію адміністратора персональних даних і несе повну відповідальність за обробку інформації, що стосується сторін виконавчого провадження²³.

Обсяг обробки даних судовим виконавцем Польщі охоплює, зокрема: ідентифікаційні дані боржників і стягувачів (ім’я, прізвище, PESEL, адреса проживання); відомості про майно боржників (банківські рахунки, заробітна плата, нерухомість, транспортні засоби); дані про стан заборгованості, зокрема розмір зобов’язань і строки їх

²² Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation). Official Journal of the European Union, L 119, 4 May 2016, p. 1–88. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj/eng>.

²³ Szczepański S. Analiza szans i zagrożeń wykorzystania Generative AI w kontekście danych z egzekucji sądowej. *Komornicy sądowi wobec wyzwań współczesności. Księga jubileuszowa z okazji XX-lecia Samorządu Komorniczego w Apelacji Szczecińskiej*. Redakcja naukowa: Kinga Flaga-Gieruszyńska, Tomasz Szybalski. Sopot: Currenda Sp. z o.o., 2025. 470 s. S. 459–460.

погашення; інформацію, отриману з державних реєстрів, перелічених вище; у деяких випадках – дані спеціальної категорії (наприклад, інформацію про стан здоров'я у справах про стягнення аліментів). Як адміністратор даних, судовий виконавець зобов'язаний забезпечити відповідність своїх дій положенням GDPR: гарантувати наявність правової підстави для обробки даних – такою підставою може бути виконання юридичних обов'язків, що випливають із законів, таких як Цивільний процесуальний кодекс, Закон «Про судових виконавців», Закон «Про виконавчі витрати»; дотримуватися принципу мінімізації даних – обробляти лише ті дані, які необхідні для досягнення цілей виконання; забезпечувати прозорість обробки – інформувати сторони про обробку їхніх даних та про права, які їм належать; упроваджувати відповідні технічні та організаційні заходи – захищати інформаційні системи, контролювати доступ до даних і запобігати несанкціонованому розголошенню інформації²⁴.

Щоб відповідати вимогам GDPR, як зазначає М. Пендзішак, судові виконавці повинні модернізувати свої практики обробки даних, запроваджуючи вдосконалені системи управління, безпечне зберігання даних, покращене шифрування та контроль доступу, що обмежує його лише уповноваженим працівникам. Дотримання GDPR також вимагає проведення регулярних аудитів і створення посад, відповідальних за управління даними, таких як інспектори із захисту даних (DPO), які здійснюють нагляд за дотриманням принципів конфіденційності²⁵.

Недотримання вимог GDPR судовим виконавцем може призвести до серйозних юридичних, фінансових та репутаційних наслідків. Як адміністратор персональних даних, він зобов'язаний дотримуватися суворих принципів їх обробки та захисту – стосовно боржників, стягувачів і всіх осіб, залучених до виконавчого провадження. Судовий виконавець як суб'єкт, що обробляє персональні дані, підлягає контролю і якщо Управління виявить порушення положень GDPR, воно може накласти адміністративні штрафи у розмірі: до 10 мільйонів євро або 2% річного обороту – у випадку порушення обов'язків адміністратора (наприклад, недостатній рівень захисту даних);

²⁴ Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation). Official Journal of the European Union, L 119, 4 May 2016, p. 1–88. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj/eng>.

²⁵ Pędziszczak M. Przyszłość zawodu komornika w dobie sztucznej inteligencji. *Komornicy sądowi wobec wyzwań współczesności*. Księga jubileuszowa z okazji XX-lecia Samorządu Komorniczego w Apelacji Szczecińskiej. Redakcja naukowa: Kinga Flaga-Gieruszyńska, Tomasz Szybalski. Sopot: Currenda Sp. z o.o., 2025, 470 s. S. 447–456.

до 20 мільйонів євро або 4 % річного обороту – у випадку порушення основних принципів обробки даних (наприклад, відсутності правової підстави для обробки чи невиконання інформаційного обов'язку)²⁶.

У випадку виявлення серйозного порушення, Управління із захисту персональних даних (UODO) може також наказати тимчасово або постійно припинити обробку даних канцелярією судового виконавця. Це може фактично паралізувати її діяльність і зробити неможливим подальше ведення виконавчих проваджень. Відповідно до Закону Республіки Польща «Про судових виконавців»²⁷, виконавець може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності за недотримання норм щодо захисту персональних даних. Таке порушення може тягнути за собою догану, зауваження, грошове стягнення, відсторонення від виконання обов'язків або навіть припинення діяльності судового виконавця.

Виконання вимог NIS²⁸ потребує від судових виконавців модернізації рамок кіберзахисту з метою підвищення стійкості до загроз.

Як вважає С. Щепанський, вибір версії Generative AI має залежати від потреб канцелярії судового виконавця та ступеня контролю над даними. Якщо судовий виконавець планує використовувати AI для обробки персональних (у тому числі чутливих) даних, то ключовими критеріями є безпека та відповідність RODO. У такому випадку доцільніше використовувати локальні версії AI, які забезпечують повний контроль за обробкою інформації та виключають ризик передачі даних третім особам. Хмарні версії Generative AI, натомість, є зручнішими у випадках, коли пріоритетом є швидкий доступ, проста інтеграція та нижчі витрати. Вони дозволяють користуватися значними обчислювальними ресурсами без інвестицій у власну IT-інфраструктуру, але пов'язані з ризиком порушення конфіденційності. Тому необхідно ретельно ознайомитися з умовами користування та політикою приватності, а також, якщо це

²⁶ Szczepański S. Analiza szans i zagrożeń wykorzystania Generative AI w kontekście danych z egzekucji sądowej. *Komornicy sądowi wobec wyzwań współczesności. Księga jubileuszowa z okazji XX-lecia Samorządu Komorniczego w Apelacji Szczecińskiej*. Redakcja naukowa: Kinga Flaga-Gieruszyńska, Tomasz Szybalski. Sopot: Currenda Sp. z o.o., 2025. 470 s. S. 461.

²⁷ Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (Dz. U. 2018 poz. 771). URL : <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20180000771/T/D20180771L.pdf>.

²⁸ Directive (EU) 2022/2555 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on measures for a high common level of cybersecurity across the Union, amending Regulation (EU) No 910/2014 and Directive (EU) 2018/1972, and repealing Directive (EU) 2016/1148 (NIS 2 Directive). Official Journal of the European Union, L 333, 27 December 2022, pp. 80–137. URL : https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2555/2022-12-27/eng?utm_source=chatgpt.com.

можливо, укласти договір про обробку персональних даних, якщо інструмент має доступ до такої інформації. Однак, чинне законодавство Республіки Польща не встигає за стрімким розвитком штучного інтелекту. Відсутність спеціальних правових норм, що прямо регулюють AI, змушує застосовувати існуючі правові стандарти у нових контекстах або шукати адаптаційні механізми²⁹.

Як зазначає С. Щепанський, президент правління компанії Currenda, виробника спеціалізованого програмного забезпечення для судової системи та канцелярій судових виконавців, Польща є лідером за кількістю змін у законодавстві, особливо в останні роки. Зі звіту «Барометр права» компанії Grant Thornton випливає, що кількість правових актів за останні роки може змінюватися з року в рік більш ніж на 50 %. Масштаб змін у законодавстві є приголомшливим ще й тому, що в Польщі рідкісними є випадки, коли певні норми скасовуються. Законодавчі зміни майже завжди полягають у зміні вже чинних норм або додаванні нових. Так, у 2023 р. було скасовано лише 41 норму. Це означає, що на кожну скасовану норму припадає аж 39 нових, які потребують адаптації (13 абсолютно нових і 26 змінених)³⁰.

Сумлінне відстеження змін у законодавстві, як стверджує С. Щепанський, сьогодні видається майже фізично неможливим. Якщо б хтось хотів бути повністю в курсі всіх новацій у праві, то мав би щодня витрачати на читання лише актів законодавства 2 години 34 хвилини – тобто щодня прочитувати в середньому 77 сторінок законів і підзаконних актів. Підтримкою для юристів, зокрема судових виконавців, є штучний інтелект, як інтелектуальна система, здатна навчатися, «йти за користувачем», відстежувати його дії, враховувати його профіль і допомагати, наприклад, у пошуку різного роду змін у праві. Штучний інтелект здатен аналізувати законопроекти зі складними назвами, які містять посилання на численні нормативні акти, і вказувати, які саме зміни стосуються норм, що цікавлять користувача. Так усувається потреба самостійного перегляду текстів нормативних актів³¹.

²⁹ Szczepański S. Analiza szans i zagrożeń wykorzystania Generative AI w kontekście danych z egzekucji sądowej. *Komornicy sądowi wobec wyzwań współczesności. Księga jubileuszowa z okazji XX-lecia Samorządu Komorniczego w Apelacji Szczecińskiej*. Redakcja naukowa: Kinga Flaga-Gieruszyńska, Tomasz Szybalski. Sopot: Currenda Sp. z o.o., 2025. 470 s. S. 468–469.

³⁰ AI ułatwia prawnikom nadążanie za lawiną zmian przepisów. *BANK.pl*. 28.09.2024. URL : https://bank.pl/ai-ulatwia-prawnikom-nadazanie-za-lawina-zmian-przepisow/?fbclid=IwY2xjawGE3PNleHRuA2F1bQIxMAABHYW43ACMbS53oUrEpTijAmpzvjOM217KyglBkaTwSjt3nCWM96gulRLhyA_aem_fDwyBI-ks3vH6ZjwK4_Z6w.

³¹ Там само.

Польські судові виконавці застосовують систему AIMON – це система штучного інтелекту для аналізу права, функціональні можливості якої ґрунтуються на моделях штучного інтелекту, зокрема машинному навчанні, нейронних мережах та графовій базі даних. Вона має інтелектуальну систему пошуку. Це не просто звичайне співставлення ключових слів – система допускає помилки в запиті, інтерпретує синоніми та здійснює пошук з максимально високим ступенем відповідності змісту. Система AIMON «вчиться» спеціалізації користувача (судового виконавця), аналізує, які документи він читає, що зберігає, що коментує і над чим конкретно працює. На цій основі вона автоматично фільтрує та визначає пріоритетність правових документів, які дійсно мають значення саме для нього. Це ніби мати асистента, який знає його юридичну практику та розуміє, що для нього важливо. AI в AIMON здійснює глибокий і детальний аналіз зв'язків між нормативно-правовими актами, проектами змін законодавства і судовою практикою. Система розуміє не лише прямі посилання, а й контекстуальні взаємозв'язки, зокрема те, як зміна однієї норми впливає на трактування інших, навіть якщо між ними немає явного посилання. AI аналізує подібність судових рішень не лише на рівні тексту, а й досліджуючи фактичні обставини, висновки, правові конструкції та тенденції правозастосування. Це дозволяє визначити потенційний напрямок розвитку справи. ШІ працює також там, де його не видно: автоматично пов'язує нові документи з наявними правовими актами в режимі реального часу; прогнозує та показує, які зміни в законодавстві є важливими саме для користувача-судового виконавця; визначає, які судові рішення є схожими за змістом, фактичними обставинами, посиланнями на акти і норми права; оптимізує роботу з правовими документами – система «вчиться», як працює виконавець, і адаптує інформацію; усуває інформаційний шум, адже AIMON за допомогою моделі користувача інформує лише про документи в зоні його професійного інтересу. AIMON – це система штучного інтелекту для аналізу права, яка не використовує генеративний ШІ. Чому? Тому що в праві немає місця для «галюцинацій», помилок чи припущень. Система не «вигадує» відповіді і не генерує контент, що може бути неправдивим або вводити в оману. Натомість вона застосовує AI для аналізу, визначення подібності, класифікації та пошуку в перевірених правових документах з офіційних джерел. Функціональність AIMON базується на моделях ШІ, включно з машинним навчанням, нейронними мережами та графовою базою даних: нейронні мережі аналізують і розуміють правовий контекст документів; машинне навчання персоналізує

систему під профіль користувача і прогнозує значущість змін; графова база даних відображає складні зв'язки між нормами, судовою практикою та законопроектами; моделі ШІ класифікують, позначають і об'єднують документи в цілісну мережу юридичних знань. Це архітектура, у якій кожен елемент – від пошуку до сповіщень – працює на базі ШІ, орієнтованого на аналіз і обробку наявних юридичних знань, а не на їхню генерацію. Отже, AIMON – це не «чат із законами», а інтелектуальна інфраструктура, яка замість необхідності переглядати сотні документів, надає судовому виконавцеві саме ті, що потрібні, у контексті його роботи, з повним розумінням складності правової матерії та букви закону³².

Отже, у добу цифровізації у Польщі сучасні технології відіграють ключову роль в удосконаленні процесів примусового виконання. Електронні системи, такі як Ognivo та ePUAP й інші, забезпечують швидкий доступ до інформації та підвищують прозорість дій судових виконавців, забезпечують оперативність та добросовісність у виконавчих провадженнях. Подальший розвиток даної сфери залежатиме від інтеграції інноваційних рішень ШІ та вдосконалення вже існуючих систем, що дозволить ще більше підвищити ефективність і прозорість виконавчих процедур. Завдяки цьому як стягувачі, так і боржники зможуть взаємодіяти з виконавцями більш комфортно та результативно.

М. Пендзішак наголошує, що цифровізація, автоматизація та штучний інтелект (ШІ), пропонують практичні й перевірені рішення, які дозволяють ефективно долати виклики сучасності. Попри очевидні переваги штучного інтелекту й цифровізації, варто усвідомлювати, що технологія не є універсальним засобом вирішення всіх проблем. Маркетинг штучного інтелекту стає дедалі агресивнішим, часто подаючи його як панацею від операційної неефективності, що не відповідає дійсності. ШІ, безумовно, може стати потужним інструментом, однак його запровадження має бути продуманим, із урахуванням реальних потреб судових виконавців. Не кожна проблема потребує рішення, заснованого на штучному інтелекті, а надмірна технологізація може спричинити низку труднощів – від надто складних систем і високих витрат до ризику порушення законодавства, якщо технологію буде неправильно зрозуміло чи застосовано³³.

³² AI w AIMON / Aimon.pl. *LinkedIn Pulse*. 12.08.2025. URL : <https://www.linkedin.com/pulse/ai-w-aimon-aimonpl-vdaye/?trackingId=1pLQEFqMQEKaA3EATHxPuw%3D%3D>.

³³ Pędziszczak M. *Przyszłość zawodu komornika w dobie sztucznej inteligencji. Komornicy sądowi wobec wyzwań współczesności*. Księga jubileuszowa z okazji XX-lecia Samorządu Komorniczego w Apelacji Szczecińskiej. Redakcja naukowa: Kinga Flaga-Gieruszyńska, Tomasz Szybalski. Sopot: Currenda Sp. z o.o., 2025, 470 s. S. 447–456. S. 453.

Одним із головних занепокоєнь, пов'язаних із використанням штучного інтелекту в юридичних процесах, є відсутність прозорості та можливості пояснення принципів роботи застосовуваних алгоритмів. Автоматизовані рішення мають бути зрозумілими для осіб, яких вони стосуються, особливо коли впливають на основоположні права (ст. 6 Європейської конвенції з прав людини³⁴ – право на справедливий судовий розгляд, а також ст. 8 – право на приватність і сімейне життя). Системи штучного інтелекту, особливо ті, що базуються на моделях глибокого навчання, часто сприймаються як «чорні скриньки» через складність внутрішніх процесів ухвалення рішень. Для забезпечення дотримання прав людини необхідно документувати рішення, ухвалені алгоритмами, аби людина могла їх перевірити. Системи ШІ є вразливими до систематичних помилок, особливо тих, що випливають із навчальних даних. Якщо алгоритм тренується на упереджених або неповних історичних даних, це може призвести, наприклад, до дискримінації. Автоматизовані системи не повинні діяти без належного людського контролю. Участь людини (судового виконавця) є необхідною, щоб прийняті рішення відповідали не лише закону, а й етичним принципам і правам людини. Тому потрібно постійно навчати судових виконавців новим технологіям і їхнім наслідкам. Гарантування прав людини в умовах автоматизації вимагає проактивного та міждисциплінарного підходу: необхідні чіткі правові норми, постійний людський контроль, етичне проектування технологій і надійні механізми запобігання зловживанням та дискримінації³⁵.

ВИСНОВКИ

Відповідно до здійсненого нами аналізу ми можемо стверджувати, що цифровізація виконавчого провадження у Республіці Польща стала не лише технічною модернізацією, а глибинною трансформацією інституційного механізму забезпечення правосуддя. Послідовне впровадження різних цифрових інструментів засвідчує системність і стратегічність польської державної політики у сфері електронної юстиції. Кожен із цих етапів не лише оптимізував процедури, а й зменшив часові, фінансові та організаційні бар'єри доступу до правосуддя для сторін виконавчого провадження.

³⁴ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 04.11.1950 р., ратифікована Законом України № 475/97-BP від 17.07.1997 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

³⁵ Pędziszczak M. Przyszłość zawodu komornika w dobie sztucznej inteligencji. *Komornicy sądowi wobec wyzwań współczesności*. Księga jubileuszowa z okazji XX-lecia Samorządu Komorniczego w Apelacji Szczecińskiej. Redakcja naukowa: Kinga Flaga-Gieruszyńska, Tomasz Szybalski. Sopot: Currenda Sp. z o.o., 2025, 470 s. S. 447–456. S. 454.

Зміна парадигми діяльності судового виконавця, який дедалі більше функціонує в умовах цифрового середовища, стала можливою завдяки поєднанню нормативного регулювання та технічних інновацій. Польський досвід переконливо свідчить, що ефективна цифровізація у сфері примусового виконання можлива лише за умов державної координації, єдиних технологічних стандартів і правового забезпечення процесів обробки та захисту даних.

Стратегічна співпраця Національної Ради судових виконавців та Міністерства юстиції Польщі, розпочата у 2025 р., стала переломним етапом, що закладає підґрунтя для переходу від фрагментарної автоматизації до єдиної цифрової системи виконавчого провадження.

Польська модель демонструє, що цифровізація виконавчого провадження є інструментом реалізації фундаментального принципу ефективного захисту прав особи. Удосконалення комунікацій, автоматизація рутинних дій, забезпечення прозорості та підвищення безпеки даних безпосередньо сприяють зміцненню довіри громадян до правосуддя. Цей досвід може бути використаний як орієнтир для України.

Цифровізація виконавчого провадження в Республіці Польща засвідчує перехід від традиційної паперової моделі здійснення виконавчого провадження до технологічно орієнтованої системи, що інтегрує принципи прав людини, безпеку даних і ефективність виконання судових рішень. Розвиток комплексних електронних платформ, хмарних систем і інструментів штучного інтелекту є каталізатором глибокої трансформації виконавчої діяльності, водночас має потенціал виявлення низки правових, етичних та операційних викликів. Зокрема, імплементація вимог GDPR і NIS2 у сфері примусового виконання зумовила формування нових стандартів відповідальності судового виконавця як адміністратора персональних даних і суб'єкта цифрової безпеки, що несе публічно-правові зобов'язання у межах приватноправових відносин.

Використання Generative AI у процесі виконання судових рішень відкриває нові перспективи підвищення ефективності та точності виконавчих дій, однак, потребує чіткої правової регламентації, яка забезпечить прозорість алгоритмів, збереження людського контролю та недопущення дискримінаційних практик. Саме судовий виконавець, будучи «людським фільтром» між технологічними процесами й юридичною реальністю, має гарантувати дотримання принципів законності, пропорційності та поваги до гідності особи.

Отже, польська модель цифровізації виконавчого провадження демонструє, що технологічний прогрес може і повинен слугувати інструментом посилення гарантій прав людини, а не їх підміни.

АНОТАЦІЯ

Автором досліджено цифровізацію виконавчого провадження в Республіці Польща як ключовий чинник підвищення ефективності захисту прав особи. Показано еволюцію запровадження електронних систем. Обґрунтовано, що цифрова трансформація польського виконавчого процесу є системним механізмом забезпечення доступності, прозорості та швидкості виконання судових рішень. Зроблено висновок про вирішальну роль державної координації в поєднанні з активною роботою самоврядування виконавців у сфері технологічних інновацій. Досліджено нормативно-правові та етичні аспекти цифровізації виконавчого провадження в Республіці Польща в контексті впровадження штучного інтелекту та захисту персональних даних. Проаналізовано вимоги Регламенту (ЄС) 2016/679 (GDPR) і Директиви (ЄС) 2022/2555 (NIS2) як базових інструментів забезпечення безпеки даних та кіберстійкості у діяльності судових виконавців. Висвітлено класифікацію систем штучного інтелекту, ризики використання Generative AI та необхідність балансування між автоматизацією процесів і людським контролем над алгоритмами. Зазначено, що невиконання вимог щодо захисту персональних даних може спричинити серйозні дисциплінарні й фінансові наслідки для виконавців, аж до припинення діяльності. Обґрунтовано, що цифровізація виконавчого провадження в Польщі має розвиватися в межах європейських стандартів прав людини, поєднуючи технологічну ефективність із правовою відповідальністю та етичними гарантіями. Досвід Польщі визначено як модель для адаптації в Україні, орієнтовану на інтеграцію цифрових рішень із принципом верховенства права та гарантіями ефективного захисту прав людини.

Література

1. AI ułatwia prawnikom nadążanie za lawiną zmian przepisów. *BANK.pl*. 28.09.2024. URL : https://bank.pl/ai-ulatwia-prawnikom-nadazanie-za-lawina-zmian-przepisow/?fbclid=IwY2xjawGE3PNleHRuA2FlbQIxMAABHYW43ACMbs53oUrEpTijAmpzvJOM217KyglBkatwSjt3nCWM96gulRLhyA_aem_fDwyBI-ks3vH6ZjwK4_Z6w.
2. AI w AIMON / Aimon.pl. *LinkedIn Pulse*. 12.08.2025. URL : <https://www.linkedin.com/pulse/ai-w-aimon-aimonpl-vdaye/?trackingId=1pLQEFqMQEKa3EATHxPuw%3D%3D>.
3. Biuro Komunikacji i Promocji Ministerstwa Sprawiedliwości. *E-licytacje komornicze nieruchomości – z ery papierowej do cyfrowej*.

URL : <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/e-licytacje-komornicze-nieruchomosci---z-ery-papierowej-do-cyfrowej>.

4. Currenda. *Kancelaria Komornika – oprogramowanie dla kancelarii*. URL : <https://www.currenda.pl/produkty-i-uslugi/kancelarie-komornicze/oprogramowanie-glowne/kancelaria-komornika/>.

5. Currenda. *Technologia, wiedza i usługi dla wymiaru sprawiedliwości*. URL : <https://www.currenda.pl/>.

6. Directive (EU) 2022/2555 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on measures for a high common level of cybersecurity across the Union, amending Regulation (EU) No 910/2014 and Directive (EU) 2018/1972, and repealing Directive (EU) 2016/1148 (NIS 2 Directive). Official Journal of the European Union, L 333, 27 December 2022, pp. 80–137. URL : https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2555/2022-12-27/eng?utm_source=chatgpt.com.

7. Gołaczyński J. *Elektroniczne licytacje w sądowym postępowaniu egzekucyjnym*. Wyd. 2. Sopot: Wydawnictwo Currenda, 2024. 132 s.

8. Krajowa Rada Komornicza. Rozpoczynamy prace nad kluczowym elementem programu transformacji cyfrowej, który zmieni sposób prowadzenia postępowań egzekucyjnych w Polsce. *LinkedIn*. URL : <https://www.linkedin.com/feed/update/urn:li:activity:7385938962906763264/>.

9. Łakoma K. *Elektronizacja polskiego sądowego postępowania egzekucyjnego*. Sopot: Currenda, 2018. 104 s.

10. Orziński Ł. Cyfryzacja postępowania egzekucyjnego – od e-doręczeń do elektronicznych akt egzekucyjnych. *Komornicy sądowi wobec wyzwań współczesności*. Księga jubileuszowa z okazji XX-lecia Samorządu Komorniczego w Apelacji Szczecińskiej. Redakcja naukowa: Kinga Flaga-Gieruszyńska, Tomasz Szybalski. Sopot: Currenda Sp. z o.o., 2025. 470 s. S. 419–424.

11. Pędziszczak M. Przyszłość zawodu komornika w dobie sztucznej inteligencji. *Komornicy sądowi wobec wyzwań współczesności*. Księga jubileuszowa z okazji XX-lecia Samorządu Komorniczego w Apelacji Szczecińskiej. Redakcja naukowa: Kinga Flaga-Gieruszyńska, Tomasz Szybalski. Sopot: Currenda Sp. z o.o., 2025, 470 s. S. 447–456.

12. Platforma Usług Elektronicznych (PUE) : [електронна платформа послуг ZUS] // ZUS (Zakład Ubezpieczeń Społecznych). URL : <https://www.zus.pl/o-zus/kontakt/platforma-uslug-elektronicznych-pue->.

13. Polska. Ministerstwo Finansów. *e-Urząd Skarbowy*. URL : <https://www.podatki.gov.pl/e-urzed-skarbowy/>.

14. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and

repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation). Official Journal of the European Union, L 119, 4 May 2016, p. 1–88. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj/eng>.

15. Rojek-Socha P. *Komornicy zabezpieczyli ponad miliard złotych dzięki e-licytacjom*. Prawo.pl, 12 marca 2025. URL : <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/e-licytacje-statystyki-od-2020-do-2025-r-postulaty-komornikow,531922.html>.

16. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 2018 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad prowadzenia biurowości, rachunkowości i ewidencji operacji finansowych kancelarii komorniczych. Dz. U. 2018 r. poz. 2517 (tekst jednolity: Dz. U. 2024 r. poz. 1256). URL : <https://dziennikustaw.gov.pl/D2024000125601.pdf>.

17. Skoczylas T. *Komentarz do ustawy o komornikach sądowych* [Fragment], [W:] Falkowski B., Grajewski A., Prasalek J., Rączkowski M., Simbierowicz M., Świtkowski M. *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*. Wyd. IV. Opublikowano: LEX/el. 2025. (Stan prawny: 1 marca 2025 r.).

18. System Ognivo : [електронна система обміну інформацією між банками та судовими / адміністративними виконавчими органами] // KIR (Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A.). URL : <https://www.kir.pl/nasza-oferta/banki/centrum-wymiany-informacji/ognivo>.

19. Szczepański S. Analiza szans i zagrożeń wykorzystania Generative AI w kontekście danych z egzekucji sądowej. *Komornicy sądowi wobec wyzwań współczesności. Księga jubileuszowa z okazji XX-lecia Samorządu Komorniczego w Apelacji Szczecińskiej*. Redakcja naukowa: Kinga Flaga-Gieruszyńska, Tomasz Szybalski. Sopot: Currenda Sp. z o.o., 2025. 470 s. S. 457–470.

20. Ustawa z dnia 18 listopada 2020 r. *o doręczeniach elektronicznych* (tekst jedn.: Dz.U. z 2024 r., poz. 1045). URL : https://serwiszoz.pl/dzialalnosc-lecznicza/ustawa-z-dnia-18-listopada-2020-r-o-doreczeniach-elektronicznych-tekst-jedn.-dz.u.-z-2024-r.-poz.-1045-8128.html?utm_source=chatgpt.com.

21. Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. *o komornikach sądowych* (Dz. U. 2018 poz. 771). URL : <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20180000771/T/D20180771L.pdf>.

22. Wilbrandt-Gotowicz M. *Doręczenia elektroniczne w praktyce*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska, 2024. 136 s. LEX/el.

23. ePUAP [Електронна платформа послуг публічної адміністрації]. Wikipedia, The Free Encyclopedia. URL : <https://en.wikipedia.org/wiki/EPUAP>.

24. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 04.11.1950 р., ратифікована Законом України № 475/97-ВР від 17.07.1997 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

Information about the author:

Verba Olha Bohdanivna,

Candidate of Juridical Sciences (12.00.03 – Civil Law and Civil Procedure; Family Law; Private International Law), Docent, Associate Professor at the Department of Civil Law and Civil Procedure, Institute for Law, Psychology and Innovative Science, Lviv Polytechnic National University, 12, Stepan Bandera Str., Lviv, 79013, Ukraine